

Aan: De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum: 26 oktober 2021
Portefeuille(s): Kunst en Cultuur
Portefeuillehouder(s): Touria Meliani
Behandeld door: Kunst en Cultuur

Bijlage

1. Rapport Evaluatie totstandkoming Kunstenplan 2021-2024
2. Bijlagen bij Evaluatie totstandkoming Kunstenplan 2021-2024
3. Reactie begeleidingscommissie evaluatie totstandkoming Kunstenplan 2021-2024

Onderwerp: Evaluatie totstandkoming Kunstenplan 2021-2024 inclusief afdoening motie 1640 van het lid De Grave-Verkerk (VVD) inzake evaluatie administratieve lastendruk.

Geachte leden van de gemeenteraad,

Inmiddels is het eerste jaar van het Kunstenplan 2021-2024 grotendeels achter de rug. Een jaar dat in vele opzichten anders is verlopen dan verwacht. De cultuursector is zeer zwaar geraakt door de coronacrisis en de omstandigheden voor de instellingen en makers in onze stad kenmerken zich nog steeds door een grote mate van onzekerheid. Veel van de instellingen die zijn opgenomen in het Kunstenplan 2021-2024 hebben hun plannen - die zij in februari 2020 hebben ingediend - zien verdampen en moeten alle zeilen bijzetten om overeind te blijven.

Het lijkt in deze situatie dan ook vreemd om terug te kijken. Toch vindt het college het belangrijk om, evenals voorgaande keren, de totstandkoming van het nieuwe Kunstenplan te evalueren. Om te zien wat goed is gegaan en wat mogelijk anders had gekund. In deze brief informeert het college u over deze evaluatie waarin ook uitvoering wordt gegeven aan de motie van het lid De Grave-Verkerk. In deze motie wordt het college verzocht bij de evaluatie van de totstandkoming van het Kunstenplan 2021-2024 te kijken naar de administratieve lastendruk voor culturele instellingen bij de aanvragen voor het Amsterdamse Fonds voor de Kunst (AFK). Het evaluatierapport vindt u in de bijlage.

De bestuurlijke reactie op het evaluatierapport, waarin de belangrijkste conclusies en thema's van de evaluatie aan bod komen, is afgestemd met het AFK. De Amsterdamse Kunstraad publiceert ten behoeve van de bespreking van het evaluatierapport in de Commissie KDD binnenkort een beknopte reactie.

De evaluatie van het Kunstenplan 2021-2024 is uitgevoerd door het onderzoeksbureau Blueyard en betreft primair een kwalitatieve procesevaluatie gericht op de hoofdonderdelen van de Kunstenplancyclus en op de resultaten voor zover deze al zichtbaar zijn in het eerste jaar van het

nieuwe Kunstenplan. Het doel van de evaluatie is een beoordeling van de gevolgde procedures en van de totstandkoming van en (eerste) ervaringen met de Kunstenplanregelingen.

Het college constateert dat Blueyard een gedegen onderzoek heeft uitgevoerd en de verschillende onderdelen van het proces van de totstandkoming van het Kunstenplan 2021-2024 helder heeft geanalyseerd en voorzien van aanbevelingen voor de toekomst.

Begeleidingscommissie

Voor de begeleiding van de evaluatie heeft het college een onafhankelijke begeleidingscommissie ingesteld bestaande uit Anna Elffers en Ernestine Comvalius. Deze commissie constateert dat Blueyard een inzichtgevende en daarmee voor de gemeente waardevolle evaluatie heeft uitgevoerd en tevens heldere aanbevelingen heeft geformuleerd. Daarbij is, volgens de commissie, met name de conclusie dat diversiteit en inclusiviteit systeemvereisten zouden moeten zijn – en niet moeten worden gebruikt als (tijdelijk) beleidsthema – belangrijk. De adviezen die Blueyard aandraagt om het Kunstenplan als systeem te vereenvoudigen waardoor de processen effectiever en voor iedereen begrijpelijk zijn, vindt de commissie ook belangrijke aandachtspunten.

Het college wil de leden van de begeleidingscommissie danken voor hun inzet.

Conclusies evaluatie

Op basis van het evaluatieonderzoek concludeert Blueyard dat het Kunstenplan met veel zorg en aandacht tot stand is gekomen. Ten aanzien van het Kunstenplansysteem zelf constateert Blueyard dat dit te complex is geworden. “Mede door ingrepen in het systeem in deze periode, die bovenop ingrepen kwamen uit voorgaande periodes. Dat heeft zijn weerslag op het proces van totstandkoming. Dat is nu niet alleen een lang proces, maar door de vele keuzes en uitwerkingen die het systeem vraagt, eveneens een complex proces.” Deze complexiteit is volgens Blueyard nadelig voor aanvragers, voor instellingen die al deel uitmaken van het Kunstenplan, maar vooral voor nieuwe toetreders (p. 49-50). Daarnaast maakt deze complexiteit volgens Blueyard het systeem zelf kwetsbaar doordat de legitimatie van gemaakte en nog te maken keuzes complexer wordt en daarmee aanvechtbaar. Voor een systeem waarin schaarse middelen worden verdeeld en waarbij er scherpe keuzes moeten worden gemaakt, is dat volgens Blueyard onwenselijk (p. 50).

Ook het college is van mening dat het huidige systeem te complex is geworden. Ook het college ziet het als een belangrijke opgave om het systeem eenduidiger en inzichtelijker in te richten.

Integraliteit

Blueyard concludeert dat in het Kunstenplan 2021-2024 sprake is van één beleidsvisie. “Die is helder en wordt algemeen geaccepteerd en onderschreven als het cultuurbeleid van Amsterdam” (p. 50). Blueyard is van mening dat er geen sprake is van een integraal systeem. “Het systeem in Amsterdam kent een tweedeling in een Amsterdam Bis en een deel overige aanvragers; binnen de Amsterdam Bis is er ook een tweedeling in een Amsterdam Bis op naam en op functie. Er zijn verschillende werkwijzen van de uitvoerders AFK en de Kunstraad” (p. 50). Blueyard heeft moeite

met de keuze voor een strategische Amsterdam Bis die is verbonden met periodiek variabele beleidsdoelstellingen. Deze keuze is volgens Blueyard onvoldoende onderbouwd en geeft een zwak punt in het systeem. Naast een beperkte verbinding met de beleidsdoelstellingen haalt Blueyard ook de waarde van de ingevoerde Amsterdam Bis-instellingen 'op functie' aan als reden waarom integraliteit mist binnen het Kunstenplan 2021-2024.

Het college begrijpt dat Blueyard moeite heeft met de invoering van de Amsterdam Bis-instellingen op functie, maar mist in de evaluatie het uitgangspunt van het college om bij de inrichting van de Amsterdam Bis zo dicht mogelijk te blijven bij het advies hierover van de Kunstraad. Als gevolg van recente jurisprudentie zag het college zich genoodzaakt tot het toevoegen van functies aan de Amsterdam Bis.

Beoordeling en besluitvorming over aanvragen

Blueyard is in het algemeen positief over de kwaliteit van de adviezen van de Kunstraad en het AFK over de aanvragen voor de vierjarige Kunstenplansubsidies, maar constateert ook dat de beoordelingskaders van de Kunstraad en het AFK – op basis van de door het gemeentebestuur vastgestelde hoofdcriteria – van elkaar verschillen. “Waar de Kunstraad met het beoordelingskader dicht bij de beleidscriteria en de uitwerking blijft, maakt het AFK een vertaalslag. Die maakt het fonds als zelfstandig bestuursorgaan vanuit een eigen verantwoordelijkheid. Bovendien heeft het AFK gegronde juridische en organisatorische redenen om het proces houdbaar, inzichtelijk en uitvoerbaar te maken. Zo is het inhoudelijk te verdedigen dat binnen het criterium diversiteit en inclusie de nadruk wordt gelegd op culturele diversiteit. Het nadelige effect is dat er voor aanvragers onbegrepen verschillen kunnen ontstaan in de beoordeling” (p. 52).

Uitgangspunt voor het college is dat de beoordelingskaders van de Kunstraad en het AFK in lijn zijn met de door het gemeentebestuur vastgestelde hoofdcriteria en dat eventuele verschillen goed uitlegbaar zijn. Het college mist in de evaluatie een reflectie op de eisen die het verdelen van schaarse middelen stelt aan de inrichting en transparantie van het beoordelingsproces, en in dit licht de verschillen in beoordeling door de Kunstraad en het AFK.

Blueyard staat ook stil bij de 'herstelgrepen' en constateert: “Het is waarschijnlijk dat de door de coronacrisis gevoelde druk om niemand te laten vallen, tot deze uitzonderlijke ingreep heeft geleid. De herstelgrepen zijn ten koste gegaan van budgetten voor de Ontwikkelregeling en de projectenregeling. Ondanks dat er afspraken zijn over mogelijke vrijval die ten goede kan komen aan het budget van de regelingen, zien we een risico voor de dynamiek en het initiatief in de sector. Dat is nadelig voor de culturele humuslaag van Amsterdam en daarmee ligt er al een hypotheek op het volgende Kunstenplan” (p. 57).

Het college realiseert zich dat het verschuiven van budget van de Ontwikkelregeling en projectenregeling een negatief effect heeft op het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen en jonge organisaties. Toen het AFK constateerde dat in de discipline theater, in vergelijking met de andere

disciplines, onvoldoende instellingen gehonoreerd konden worden om een evenwichtig theaterlandschap in de stad te bereiken, heeft de gemeente ingestemd met het voorstel van het AFK. Dit voorstel hield in dat 11 extra instellingen gehonoreerd werden in de discipline theater. Omdat het financieel kader van het Kunstenplan al bij de Hoofdlijnen 2021-2024 was vastgesteld, kon dit voorstel alleen worden uitgevoerd door binnen dit kader te schuiven. Inmiddels heeft de gemeente kleine en nieuwe culturele initiatieven en zelfstandig werkende makers, die zwaar getroffen zijn door de coronacrisis, extra geholpen door de budgetten van het AFK te verhogen in het kader van het Steunplan kunst en cultuur.

Diversiteit en inclusie

Blueyard constateert dat de prioriteit die is gegeven aan diversiteit en inclusie bij de voorbereiding van het Kunstenplan 2021-2024 veel aandacht heeft gekregen en in eerste aanleg al effect heeft gesorteerd. Met de invoering van nieuwe beleidsinstrumentaria rondom diversiteit en inclusie – zoals een actieplan, een nulmeting en in zekere mate ook de functies – toonde de wethouder bereidheid om zich wezenlijk in te zetten voor een meer inclusieve cultuursector“ (p. 38). “Het merendeel van de aanvragers heeft er meer aandacht aan besteed en er zijn uitgebreide discussies gevoerd in de sector over het belang van dit thema” (p. 58). Blueyard adviseert om meer gebruik te maken van de kracht van beleidscriteria. “Een duidelijke (en strenge) beoordeling in combinatie met financiële consequenties – positief dan wel negatief – kunnen een effectief middel voor verandering zijn” (p. 58).

Het college is verheugd dat onder meer de introductie van het actieplan diversiteit en inclusie als instapeis effect heeft op de plannen en het denken en handelen van de culturele instellingen. Het college blijft benadrukken dat het belang van diversiteit en inclusie betekent dat er aandacht en ruimte is voor culturele diversiteit én andere vormen van verschil, zoals gender, beperking, seksuele oriëntatie, religie, sociaaleconomische status, opleidingsniveau of leeftijd.

Cluster Cultuureducatie

De aparte status van het Cluster Cultuureducatie heeft volgens Blueyard geleid tot een tweedeling in de muziek-en cultuureducatie en adviseert hier een gelijk speelveld van te maken. Blueyard geeft in overweging om de beoordeling van instellingen binnen het Cluster Cultuureducatie bij de Kunstraad onder te brengen, gezien het structurele en langlopend karakter ervan (p. 59).

Het college vindt dit een interessante invalshoek die tegelijk vraagt om een bredere afweging van opties en voor- en nadelen. Belangrijk is dat de beoordeling van instellingen binnen het Cluster Cultuureducatie samenhang blijft houden met de beoordeling van cultuureducatie in de andere kunstdisciplines.

Administratieve lastendruk

Zoals in de motie van het lid De Grave-Verkerk wordt verzocht, heeft Blueyard de administratieve lastendruk voor culturele instellingen bij de aanvragen voor Kunstenplansubsidies bij het AFK onderzocht. Ook heeft Blueyard gekeken naar de administratieve lastendruk bij de overige aanvragers. Op basis van een enquête onder de aanvragers blijkt dat de lastendruk in uren besteed

aan de aanvraag is toegenomen (zie figuur 8 en 9, p. 33). Blueyard zegt hierover: "Zoals te verwachten viel is de administratieve lastendruk voor aanvragers gestegen. Dit komt onder meer door het extra actieplan dat moest worden opgesteld, dat dubbele aanvragers¹ meer tijd nodig hadden en mogelijk door de ervaren tijdsdruk door de verkorte aanvraagtijd" (p. 56).

Blueyard doet een aantal concrete aanbevelingen om de lastendruk te verminderen (p. 56):

- Minder complexiteit, oftewel meer eenvoudige en inzichtelijke procedures;
- Afwegen van nut en noodzaak van de gevraagde informatie in formulieren afwegen tegen de lastendruk;
- Afstemmen van de in formulieren gevraagde gegevens en informatie met de landelijke Bis of de Rijkscultuurfondsen;

Het college zal deze aanbevelingen serieus bekijken en waar mogelijk de aanvraagprocedures vereenvoudigen en meer in lijn brengen met die van het Rijk en de rijkscultuurfondsen. Met dit deel van het onderzoek van Blueyard is de motie van het lid De Grave-Verkerk afgedaan en wordt er in de toekomst verdere uitvoering geven aan de motie.

Vervolg

Het college zal, mede op basis van de evaluatie van de totstandkoming van het Kunstenplan 2021-2024 een verkenning uitvoeren naar verbeteringen en nieuwe vormen van kunstfinanciering in relatie tot de waarde van kunst en cultuur voor de samenleving en de stad Amsterdam in het bijzonder. Hierbij wordt gekeken naar het Amsterdamse Kunstenplan maar ook naar het landelijke cultuurbestel en de relatie daartussen.

Bureau &Maes zal deze verkenning uitvoeren en daarbij de aanbevelingen betrekken die Blueyard heeft geformuleerd. De verkenning wordt begin 2022afgerond.

Bespreking van het evaluatierapport

De evaluatie van de totstandkoming van het Kunstenplan 2021-2024 wordt geagendeerd voor de commissie KDD van 17 november 2021.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Touria Meliani
Wethouder Kunst en Cultuur

¹ Dit zijn instellingen die een aanvraag indienden bij de gemeente voor een functie in de Amsterdam Bis én een aanvraag bij het AFK.

